

Sþ. 139. Tillaga til þingsályktunar [114. mál]
um sjónvarp á sveitabæi með aðstoð Byggðasjóðs.

Flm.: Þorv. Garðar Kristjánsson, Pétur Sigurðsson, Pálmi Jónsson,
Steinþór Gestsson, Eyjólfur K. Jónsson, Sigurlaug Bjarnadóttir,
Lárus Jónsson, Friðjón Þórðarson.

Alþingi ályktar að fela ríkisstjórninni að hlutast til um, að Ríkisútvarpið komi upp endurvarpsstöðvum fyrir þá sveitabæi, sem nú njóta ónothæfra eða engra sjónvarpsskilyrða. Í þessu skyni skal leita til Byggðasjóðs um óafturkræft framlag.

Greinargerð.

Á löggjafarþingi 1972—1973 var flutt tillaga til þingsályktunar um sjónvarp á sveitabæi, sem var þannig:

„Alþingi ályktar að fela ríkisstjórninni að hlutast til um, að Ríkisútvarpið komi upp endurvarpsstöðvum fyrir þá sveitabæi, sem nú njóta ónothæfra eða engra sjónvarpsskilyrða. Ríkisstjórnin afli sérstaks fjármagns í þessu skyni og stefnt verði að því að ljúka framkvæmd þessari innan tveggja ára.“

Tillaga þessi hlaut ekki afgreiðslu.

Á næsta þingi var þessi tillaga til þingsályktunar endurflutt. Enn fór á sömu leið og hlaut tillagan ekki afgreiðslu.

Á síðasta þingi var svo tillaga þessi borin fram í hið þriðja sinn og fór nú ein sem fyrr, að tillagan hlaut ekki afgreiðslu.

Saga þessi er ekki góð til afspurnar. Þó er þess að geta, að tillagan fékk ekki slæmar móttökur á þingi. Í umræðum tjáðu allir sig henni meðmæltir. Fjárveitinganefnd sýndi skilning á málinu. En allt kom fyrir ekki. Málið hefur ekki náð fram að ganga.

Með skirskotun til þess, sem áður hefur gerst, er þess nú freistað að bera fram tillögu þessa til þingsályktunar í hið fjórða sinn. Í þetta skipti eru gerðar tvær breytingar á tillögunni. Annars vegar er fellt niður það tímatakmark, að stefnt verði að því að ljúka framkvæmd þeirri, sem um ræðir, innan tveggja ára. Hins vegar er nú bent á Byggðasjóð til fjáröflunar í þessu skyni, en áður höfðu ríkisstjórninni engin ráð verið gefin í þessu efni. Þetta er gert í trausti þess, að breytingarnar ráði baggamuninn, svo að tillaga þessi geti orðið samþykkt sem ályktun Alþingis að þessu sinni.

Með tillögunni hefur jafnan fylgt greinargerð, sem skýrir mál þetta. Tölur þær, sem þar er að finna, eru ekki nákvæmar miðað við daginn í dag. En þær eru nógu nákvæmar til að gefa hugmynd um umtak þess verkefnis, sem nú er við að fast, þó að sveitabæirnir séu nokkru færri en kostnaður meiri við hvern bæ heldur en áður var. Greinargerð þessi ásamt fylgiskjali er sem hér segir:

Óþarft er að fara orðum um mikilvægi sjónvarpsins og menningarlegt hlutverk þess í þjóðlífinu. En ekki er víst, að allir geri sér grein fyrir, að svo þýðingarmikið sem sjónvarpið er þéttbýlinu, er þjónustuhlutverk þess hvergi mikilvægara en í strjálbýlinu. Þar sem fásinni og einangrun er mest, hefur sjónvarpið mestu hlutverki að gegna. Af þessu leiðir, að sjónvarpið er eitt hið þýðingarmesta tæki til að stuðla að byggðajafnvægi. Hins vegar hefur það hinar alvarlegustu afleiðingar, ef sum byggðarlög eru afskipt sjónvarpinu. Svo er einmitt ástatt í dag í mesta strjálbýlinu. Þannig hefur tilkoma sjónvarpsins ekki orðið þessum byggðarlögum lyftistöng, en þvert á móti aukið á jafnvægisleysið milli þeirra og þéttbýlisins. Við svo búið má ekki standa.

Þar sem skórinn kreppir nú að í þessum efnum, eru þeir sveitabæir víðs vegar um landið, sem dreifikerfi sjónvarpsins nær ekki til. Samkvæmt yfirliti, sem Landsíminn hefur gert, voru í febrúar s. l. 472 sveitabæir, sem nutu ónothæfra eða engra sjónvarpsskilyrða. Þessum sveitabæjum var ráðað saman til að sýna, hverjir þeirra gætu hugsanlega verið saman um endurvarpsstöð. Út frá þessari röðun má gera sér nokkra grein fyrir þeim fjölda endurvarpsstöðva, sem þarf til að koma þessum sveitabæjum í sjónvarpssamband og þar með ljúka sjónvarpsvæðingu landsins. Gerði Landsíminn eftirfarandi töflu um þetta efni:

Fjöldi sveitabæja pr. endurvarpsstöð	Fjöldi stöðva (svæða)	Fjöldi sveitabæja samtals	Eftirstöðvar Fjöldi sveitabæja
16	1	16	456
14	3	42	414
13	1	13	401
11	2	22	379
9	2	18	361
8	4	32	329
7	7	49	280
6	4	24	256
5	7	35	221
4	16	64	157
3	9	27	130
2	35	70	60
1	60	60	0
	151	472	

Tafla þessi sýnir niðurstöður af athugunum Landssímans, en samkvæmt henni mun þurfa um 150 endurvarpsstöðvar, til þess að allir sveitabæir í landinu verði í sjónvarpssambandi og þessi þjónusta nái til allra landsmanna. Síðan þetta yfirlit var gert, hafa nokkrir sveitabæir komist í sjónvarpssamband. Samt sem áður má hafa niðurstöður þessarar athugunar til hliðsjónar, þegar metið er, hve umfangsmikið það verkefni er að búa þeim sveitabæjum sjónvarpsaðstöðu, sem nú njóta ónothæfra eða engra sjónvarpsskilyrða. Í þessu sambandi ber og að hafa í huga, að í bréfi til Ríkisútvarpsins hefur Landssíminn látið þess getið um þá áætlun sína, að um 150 endurvarpsstöðvar þurfi, að „að líkindum yrði þessi tala nokkuð hærri í raun, þar eð sumar endurvarpsstöðvarnar mundu verða að staðsetjast þar, sem sjónvarpsmerki eru ekki fyrir hendi, og þyrfti því tengistöð til viðbótar.“

Þegar framangreind athugun Landssímans var gerð, var gert ráð fyrir, að hver endurvarpsstöð mundi kosta að meðaltali um 1 millj. kr., eða heildarkostnaður þessa verks verði um 150 millj. kr. Þó að hér sé um grófa áætlun að ræða og síðan hafi til komið tvær gengislækkunar, gefur þetta samt til kynna umfang þess verkefnis, sem hér er um að ræða.

Þess er enginn kostur, að Ríkisútvarpið geti ráðið við framkvæmd þessa, nema sérstakt fjármagn komi til. Ríkisútvarpinu er ætlað að standa undir stofnkostnaði dreifikerfis sjónvarpsins með tolltekjum af sjónvarpstækjum. Þessar tolltekjur eru áætlaðar fyrir árið 1973 20 millj. kr. Á þessu ári þarf 35—40 millj. kr. í afborganir og vexti af skuldum, sem stofnað hefur verið til vegna dreifikerfis sjónvarpsins og nema nú rúnum 100 millj. kr. Augljóst er, að núverandi tekjustofn kemur ekki að haldi við að sjónvarpsvæða þá sveitabæi, sem enn liggja óbættir hjá garði.

Ekki hefur Ríkisútvarpið aðra sjóði til að grípa til í þessu skyni. Þannig er nú séð fyrir þörfum þessarar menningarstofnunar þjóðarinnar. Er skemmst að minnst meðferðarinnar á Ríkisútvarpinu við afgreiðslu fjárlaga fyrir árið 1973. Sú afgreiðsla þýddi um 110 millj. kr. rekstrarhalla Ríkisútvarpsins á þessu ári, ef ekki verður úr bætt, auk þess sem stofnunin situr með um 20 millj. kr. rekstrarhalla frá árinu 1972 og kostnaðarauka af síðustu gengislækkun.

Það er heldur engin leið í þessu efni að ætla Ríkisútvarpinu að taka lán til þeirra framkvæmda, sem hér um ræðir. Raunar er hér svo háttað, að engum venjulegum arðsemissjónarmiðum verður komið við. Ef gengið er út frá áætlunum þeim, sem áður greinir, má gera ráð fyrir, að það kosti að minnsta kosti 320 þús. kr. að meðaltali að koma sjónvarpinu á hvern bæ. Tekjur sjónvarpsins af hverjum bæ nema um 10 þús. kr. í tolltekjur af einu sjónvarpstæki, og afnotagjaldið er nú 3100 kr. Af þessum tekjum verður ekki staðið undir stofnkostnaði við að koma þeim bæjum í sjónvarpssamband, er ekki njóta þess nú. Af þessum tekjum þarf auk þess að standa undir rekstrarkostnaði endurvarpsstöðvanna, sem til þessa þurfa, og hafa verður í huga, að tæki þessara stöðva verður að afskrifa á 10 árum.

Með skírskotun til framanritaðs er hér lagt til, að sérstaks fjármagns, er verði óafturkræft framlag, verði aflað til að standa undir stofnkostnaði þeirrar framkvæmdar að koma í nothæft sjónvarpssamband innan tveggja ára öllum sveitabæjum, er ekki njóta þess nú. Hér er um að ræða verkefni sérstaks eðlis, sem varðar jafnvægi í byggð landsins.

Ekki mun af veita, þótt aflað sé fjármagns sérstaklega til þessara hluta, þar sem Ríkisútvarpsins bíður nú mikið átak við að koma upp örbylgjukerfi fyrir flutning dagskrár til aðalstöðva í sjónvarpskerfinu í stað endurvarpskerfisins, sem nú er. Auk þess má nefna það brýna verkefni við dreifikerfið að bæta sjónvarps-skilyrði á fiskimiðunum umhverfis landið.

Til frekari skýringar er hér fylgiskjal, sem sýnir skiptingu eftir kjördæmum á því verkefni að sjónvarpsvæða þá sveitabæi, er ekki njóta nú stjórnsýnskilyrða. Er þetta yfirlit gert af framkvæmdastjóra fjármáladeildar Ríkisútvarpsins.

Fylgiskjal.**YFIRLIT**

yfir:

- 1) Skiptingu þeirra sveitabæja eftir landshlutum, sem enn hafa ekki skilyrði til sjónvarpsmóttöku.
- 2) Fjöldi sjónvarpsstöðva, sem þarf til að koma sjónvarpi til þessara bæja, ásamt upplýsingum um, hversu mörgum hver þeirra þjónar.

	Bær með ófullnægjandi skilyrði			Tala stöðva, sem hver um sig koma sjónvarpi á													Stöðv. alls	
	Engin	Ónot-hæf	Alls	1 bæ	2 bæi	3 bæi	4 bæi	5 bæi	6 bæi	7 bæi	8 bæi	9 bæi	11 bæi	13 bæi	14 bæi	16 bæi		
Reykjanes	3	–	3	3	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	3
Vesturland	17	22	39	10	7	1	3	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	21
Vestfirðir	27	82	109	17	11	4	3	2	1	2	2	–	–	–	–	–	–	42
Norðurland vestra	19	94	113	11	4	2	3	1	2	2	2	2	1	–	–	–	–	30
Norðurland eystra	14	52	66	3	4	–	4	2	–	–	–	–	1	–	1	–	–	16
Austfirðir	42	73	115	10	7	2	2	–	2	2	1	–	–	1	1	1	–	29
Suðurland	8	17	25	4	2	–	–	2	–	1	–	–	–	–	–	–	–	9
	130	340	470	58	35	9	16	7	5	7	5	2	2	1	2	1	–	150